

Och där, i en småtall, håller den tretåiga hackspetten på med att leta insekter i tallens barkskikt. Metodiskt arbetar den sig fram från rot till krona medan barkflagorna yr. En trankonst bryter igenom samtidigt som ett par skogssnäppor far iväg framför mig, ivrigt "pi-pivi"-ande.

Jag vandrar nu ner över en större "myrö", med nästan orörd, grov-växt skog, och kommer ut till ett större, sankare och mera öppet myrområde. Och där i kanten, en betande älgko. Den lätta vinden är rakt mot mig, och jag smyger närmare tills avståndet är ca. 15 meter. Sittande beskådar jag det kraftfulla djuret. Efter en stunds betning gör hon sina behov för att snart lägga sig ner i kanten av en liten myrholme, där hon snart där-ar till. Huvudet sjunker sakta nedåt tills mulen borrar ner sig i starren, men hon har hela tiden ett öra uppe i lyssnarställning.

Min sittställning blir omöjlig, och jag reser mig upp och smyger bekvämt mot en liten "myrö". Men nej! Hon far upp direkt - ivrigt lyssnande, springer 3-4 meter, stannar och lyssnar igen - för att sedan braka in 10 meter i myrskog-en. Hon avger nu ett lätt bröl, och ca. 25 meter därifrån reser sig nu en oupptäckt veckogammal kalv. De försvinner snabbt i myrskogens dunkel, och jag vänder hemåt. Solen har nu försvunnit vid horisonten, och myren lindas in i

nattdimmans hölje.

Ljuden dör bort och snart hörs bara trastar och beckasin. Försommar-natten sänker sig över tjärnen, där en ädelfisks vakringar sakta suddas ut. Ännu en fantastisk kväll på "min" stormyr går till historien.

Kommer detta område att få finnas kvar i fremtiden, som just den vilda, orörda stormyr den är idag? Jag kan bara hoppas att vi skogsmänniskor kan få andra att förstå det enorma värde det ligger i dessa myrområden. Inte som torvpelligets och brytningsprojekt, utan som de vilda djurens myr. En myr att bevara för allt dess liv och för kommande generationer. Stöd detta arbete - för en levande natur, i morgon också!

Joakim Göransson

1983-bra år för våra holk-häckande småfåglar

Att ta fåglar till hjälp som miljöövervakare är känt sedan länge, och det bekvämaste sättet är då att sätta upp holkar och noggrant studera vad som sker i dessa. Att studera häckningsframgången hos fåglar är alltså en mycket viktig uppgift. Våldigt många faktorer påverkar fåglarnas häckningsresultat. Det kan vara klimat (kalla eller varma somrar), rovdjur, störningar från människor, miljöförändringar, miljögifter m.m. De flesta faktorer har lokal karaktär, och i många fall är de lätta att uppmärksamma.

1967 startade Naturklubben med holkuppsättningar. Fram till 1980 nöjde vi oss med att undersöka hur många par och vilka arter det var som häckade i holkarna (redovisat i tidigare årskrifter av Naturklubben). Fr.o.m. 1981 studeras häckningsresultatet mer ingående. Vi tar reda på exakt hur många ägg varje fågelpar lägger, hur många av dessa ägg som kläcks, och slutligen hur många ungar som fluger ur holkerna.

Vi har för närvarande 247 holkar för småfåglar som ingår i under-

sökningen. Dessa är utplacerade i två områden - 145 st. vid Gnien och 102 st. på Jan-Olsskogen. Varje holk besöks minst åtta gånger under häckningsperioden. Holkarna sitter placerade i linje med ca 30 m avstånd. Det innebär en promenad på 4 km vid Gnien, och

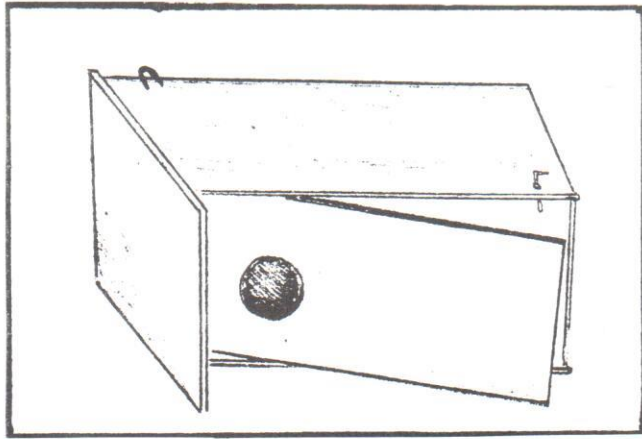

En talgoxeunge med stöddig uppsyn på Jan-Olsskogen 1983. Foto: R. Lager.

3 km på Jan-Olsskogen. Mellan 100 och 120 timmar åtgår enbart för holkkontroller. Vid Gnien svarar undertecknad för undersökningen, och på Jan-Olsskogen Robert Lager och Robert Grip.

Holkarnas utseende

Holkarnas konstruktion visas i figuren. Ingångshålet varierar mellan 32-45 mm. Avståndet från hålet ner till holkens botten är ca 20 cm. Fronten går att fälla fram för snabb inspektion samt inte minst rengöring. Holkarna är målade utvändigt

Småfågelholkarnas konstruktion.

Lägg märke till att fronten är öppningsbar. Teckning: S. Larsson.

med grön eller brun stuglasyt. De är uppbundna i trädet med en plastkabel, ungefär 1,5 m över markytan. Vid tidigare undersökningar vi har gjort, har det visat sig att holkens höjd över marken inte har någon betydelse om den ska accepteras eller ej av fåglarna.

När häckningssäsongen är över ren göres holkarna (juli-augusti). Även vintertid används holkarna, då som nattkvarter av mesar och ibland också av möss.

Häckningsresultat vid Gnien 1983.

81 häckningar påbörjades under 1983 i de 145 holkarna, dvs. 56 % av holkarna användes. 399 ungar blev flygga. För jämförelse visas resultaten från de tre senaste åren.

1981	135 häckningar	93,1 %	344 ungar
1982	86 häckningar	59,3 %	308 ungar
1983	81 häckningar	55,8 %	399 ungar

Som framgår producerades flera ungar 1983 än de tidigare åren, trots att antalet häckande par var det lägsta under perioden. Det dåliga häckningsresultatet de föregående åren kan ha berott på den mycket ogynnsamma vädersituationen som rådde under ungarnas uppväxttid dessa år. Kyla och kraftig blåst innebär mycket stora påfrestningar för insektsätande fåglar.

Under 1983 var junivädret gynnsamt, med endast ett par korta köldperioder (5-7 juni och 20-22 juni). Under den första perioden dog två talgoxekullar och under den sista perioden en flugsnapparekull, vilket visar hur oerhört känsliga fåglarna är.

Julivädret 1983 var ännu gynnsammare, med en enda lång värmebölja. Följden blev att av de sex blåmesparen, lade fem par även en andra kull. Vidare häckade också nio par talgoxar en andra gång denna sommar, med dubbelt så bra resultat mot den första kullen.

Man ska då också veta att det finns gott om naturliga bohål i området - det är inte omöjligt att i stort sett alla talgoxar och blåmesar häckade två gånger i våra trakter denna sommar.

	S-v flugsn.	Talgoxe	Blåmes	Entita
Antal häckningar	45	23	11	2
Antal lagda ägg	268	193	94	17
Antal kläckta ägg	248	131	73	17
Antal flygga ungar	239	80	64	16
Största kull	8	11	12	9

Tabellen visar exakta häckningsuppgifter för holkarna vid Gnien 1983. Även andrakullar av talgoxe och blåmes ingår i materialet.

Häckningsresultat i Jan-Olsskogen 1983

Det är andra året som holkarna sitter uppe i Jan-Olsskogen, varför man man inte bör göra någon jämförelse mellan åren. Under 1983 genomfördes 39 häckningar, dvs. i 38 % av antalet holkar. Totalt producerades 216 flygga ungar.

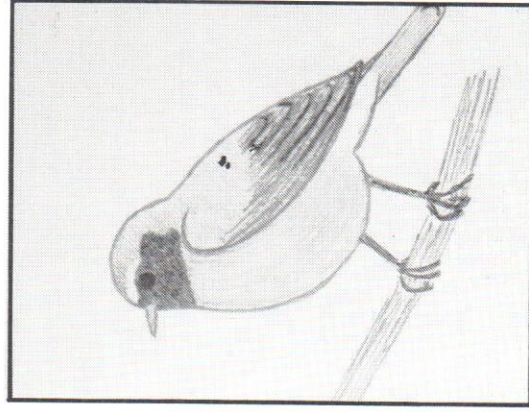
Nämnvärt är att sex par av talgoxarna lade en andra kull. En häckning av rödstjärt noterades också. 5 av de 7 ungarna blev flygga.

Jämförelse mellan Gnien och Jan-Olsskogen

Det är intressant att göra en jämförelse mellan fåglarnas häckningsframgångar vid Gnien och Jan-Olsskogen, bl.a. därför att Gnienområdet domineras av lövskog och Jan-Olsskogen utgörs av homogen barrskog med hög ålder.

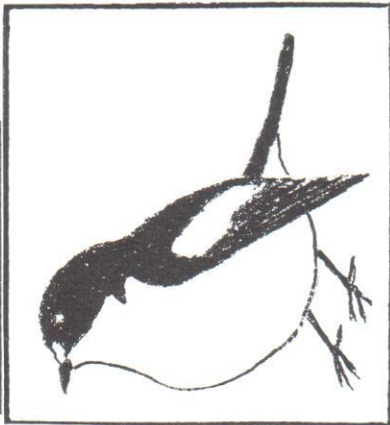
Antalet häckande fågelpar liksom antalet producerade ungar per holk är större vid Gnien än i Jan-Olss-

skogen. Det beror på blåmesarna och flugsnapparena, vilka normalt föredrar lövskog. Antalet häckande talgoxepar är procentuellt lika i de båda områdena. De hade också lika stora äggkullar, men häckningsresultatet blev bättre i Jan-Olsskogen. Det blir intressant att komma år se om denna trend håller sig.

1983 häckade ett rödstjärtpar i en av holkarna på Jan-Olsskogen. Här ses hanen. Teckning: Robert Lager.

Svart-vita flugsnapparen

Flugsnapparen i frack. Teckning: Robert Lager.

Svart-vita flugsnapparen hade ett mycket bra häckningsår i våra trakter 1983. I Naturklubbens holkar blev 379 ungar flygga av 416 lagda ägg (91 %). Flugsnapparen är mycket intressant i många avseenden. I slutet av april var hanarna på plats vid Gnien, och de första honorna sågs i början av maj.

Mellan den 22 och 25 maj lade nästan alla flugsnapparonor vid Gnien det första ägget. En fantastisk synkronisering i tid. Mellan den 26 och 31 maj skedde samma sak i Jan-Olskogen. Två omläggningar inträffade, vilket är ovanligt i våra trakter. Båda dessa honor lade om det första ägget så sent som den 9 juni. De lade endast 5 ägg var. Såväl vid Gnien som i Jan-Olskogen fanns en onormalt stor äggkull, på vardera 8 ägg. Man kan inte utsluta att det kan vara en andra hona som värvat ett extra ägg i dessa holkar.

Vid Gnien försvann två flugsnapparonor under äggläggningsperioden (9 ägg spolieerade) - möjligen blev de tagna av sparvhök som häckade i närheten. Det förekommer att hanar av s-v. flugsnappare har två häckningar på gång samtidigt (polygami), men vi kunde inte påvisa några sådana hanar i Naturklubbens holkar i år.

Flugsnapparonan ruvar äggen i ca 14 dagar, därtill är ungarerna kvar i holken lika många dagar. Sista veckan ungarerna uppehåller sig i holken kräver de mest föda. Därför gäller det för honan att lägga äggen vid en sådan tidpunkt att största mängden insekter förekommer i boets omgivning under ungarernas sista vecka i holken.

Hur blir det med holkfåglaorna kommande år?

Som framgår varierar storleken på det häckande fågelbeståndet från år till år, det går liksom i vågor. 1983 var det nere på en mycket låg nivå med få häckande par. Resultatet blev emellertid mycket bra. Om nu inte några oföruddsedda faktorer kommer att spela in, kommer vi att under 1984 få betydligt flera häckande par i holkarna. För att komma upp i nivå med det stora antalet fåglar som fanns inför häckningssäsongen 1984, behövs dock med all säkerhet två, kanske tre år till med lika stor utproduktion som 1983.

Sören Larsson

Bli medlem i SNF!

Gå med i Svenska Naturskyddsföreningen, SNF. Sveriges största natur- och miljövårdsorganisation med drygt 75 000 medlemmar.

Det är ett enkelt och billigt sätt för Dig att ge Ditt stöd till naturskyddet. På köpet erhåller du 7 st. tidskrifter + temabok innehållande många läsvärda artiklar. Bildmaterialet är förträffligt. De senaste årsböckerna har handlat om Urskogen 1981, Fjällen 1982, Växter 1983. År 1984 får vi med årsboken följa med en av vårt lands främsta naturkonstnärer och förfat-

tare - Gunnar Brusewitz - på färd genom vårt avlängra och natursköna land.

I dagens så kallade kristid blir trycket hårt på natur och miljö. Vi behöver bli flera som för naturens talan.

BLI MEDLEM I SNF DU MED! DU BEHÖVS!

Du blir medlem genom att sätta in 75 kronor på postgiro: 2166-7.